

A szótár – következetes szerkesztésével – nem csupán pedagógusokat és diákokat érint, hanem haszonnal forgathatják szülők, újságírók, fordítók és mindazok, akik valamilyen módon kapcsolatba kerülnek a romániai magyar nyelvű oktatással.

Zsemlyei Borbála
 Babeş–Bolyai Tudományegyetem
 400038, Kolozsvár (Románia), str. Horea 31
 zsemlyei@yahoo.com

Wéber G. 2010. Autóverseny szakszótár és értelmező szótár. Angol–magyar, magyar–angol. Budapest: Grimm Kiadó. 269 p., ISBN 978 963 9954 20 5

A 2010. március 19-én tartott sajtóbemutatón rajtolt a hazai szótárpiacon a Grimm Kiadó gondozásában, Wéber Gábor szerkesztésében készült *Autóverseny szakszótár és értelmező szótár*. A szótár egyik kiemelkedő érdeme kétségtelenül az, amit a szótár előszavában így fogalmazott meg a kiadó: „mindmáig egyetlen szerző és kiadó sem vállalkozott arra, hogy – ebben a rendkívül népszerű témában – egy valódi szakszótárt készítsen”. A szótár azonban több vonatkozásban túlmutat a hazai és nemzetközi újdonságában rejlő jelentőségen és értékeken. Az autósportban, és tágabb értelemben a sportban érdekeltek minden bizonnyal meghatározzák a szótárnak a szakterület szempontjából fontos értékeit, és megteszik az újabb kiadás jobbítását segítő javaslatokat. Az alább következő értékelés – annak megfelelően, hogy egy nyelvészeti tudományos folyóiratban való megjelentetésre készült – elsősorban a lexikográfia és a terminológia szemszögéből közelítve értékeli a szótár tartalmát és formai jegyeit.

A címszóállományt úgy válogatta össze a szerkesztő, hogy az lefedje a legnagyobb és legismertebb autóversenyek szóanyagát. A címszavak jelentéstani egységek – terminusok – köztük egyaránt találhatók egytagú szavak, valamint többtagú kifejezések és betűszók is. Az egytagú címszavak szófaji besorolását mindkét szótári részben a magyar szokásoknak megfelelő magyar rövidítés adja meg (rövidítésjegyzék nincs a szótárban): pl. <mn> – melléknév, <fn> – főnév, <ige> – ige. A szótár egyik kiemelendő értéke, hogy nagyszámú példamondatot tartalmaz autentikus szövegekből. A példamondatok a szócikkekben mindkét nyelven angolul és magyarul is szerepelnek a következőképpen: a félkövér betűvel szedett forrásnyelvi szöveget normál szedéssel követi a célnyelvi fordítás, vagyis a példamondatok két nyelven, fordított sorrendben mindkét szótári részben megtalálhatók. Egy-egy konkrét példa az *experiencing* és az *expert opinion* szócikkekből:

experiencing <fn> tapasztalatszerzés: „**The target of the first races is experiencing.** Az első versenyek célja a tapasztalatszerzés.

expert opinion szakvélemény: **The decision is based on the expert opinion.** A döntés a szakvéleményen alapul.

A betűszók, rövidítések kifejtését az angol–magyar részben minden esetben megadják az adott szócikkben, a kifejtés magyar fordításával együtt. Azok a szócikkek, amelyek szervezetet, társaságot stb. jelölnek betűszóval, lényegében változatlanul jelennek meg az angol–magyar és a magyar–angol részben is. Ilyen például az FOTA szócikk:

FOTA Formula One Teams' Association F1 a Forma-1-es Csapatok Szövetsége

A műszaki/technikai fogalmakat jelölő betűszók angol nyelvű feloldását és annak magyar fordítását az angol–magyar szótári rész tartalmazza, ezek többsége a magyar–angol részben szócikk formában nem jelenik meg; ilyen például az FTT szócikk:

FTT Front Torque Transfer F1 első féknyomaték-elosztó (berendezés)

Megkönnyíti a kommunikációt és a fordítást, hogy a szerkesztő a rövidítéseket eredeti formájukban hagyja, nem is igyekszik magyar alakot találni helyettük – ez egyértelművé teszi a rövidítések használatát, és a két nyelv közötti fordítást.

A kötet egyébként kimagaslóan igényes kivitelű, 269 oldal terjedelmű, kétnyelvű angol–magyar és magyar–angol szakszótár, amely mindkét nyelven tartalmaz példamondatokat, és egyes szócikkekben pontosító magyarázatokat halványpiros mezőben – az 'értelmező szótár' besorolása azonban túlzásnak tűnik, hiszen nincsenek értelmező szócikkek, hanem egyes szócikkekben a legkülönfélébb típusú pontosító magyarázatok, vagy ekvivalens hiánya esetében adott hosszabb körülírások, például:

blow up F1 végzetes motorhiba, jellemzően motorblokk károsodással

bolide <fn> F1 villámgyors versenyautó eredeti jelentése: tűzgolyó

bottoming <fn> F1 felütés: amikor a karosszéria az aszfalthoz ér

Brickyard USA téglagyár, az Indianapolis Motor Speedway beceneve

Véleményem szerint nincs is szükség a túlzásokra: e szótár önmagában is szép és színvonalas, hasznos információkat adó mű, amely jelentős mennyiségű enciklopédikus ismeretet is tartalmaz. Ezek az ismeretek a szótár teljes terjedelmében célszerűen elosztva jelennek meg, a makrostruktúrába beépítve, képek, táblázatok, információs ablakok formájában: 34 kiváló minőségű fotó, négy táblázat és a kiemelkedő eredményeket elért versenyzők adatait tartalmazó összesen 27 információs ablakban. Ezen a nagy mennyiségű, elkülönített adaton túl is nagy számú enciklopédikus ismeret található a szócikkekben. Az angol–magyar rész szerkezetének jól használható ismertetése az első fedőlap belső oldalán és az első lapon, a magyar–angol pedig az utolsó lapon és a hátsó fedőlap belső oldalán található. Az ábrák és táblázatok jegyzéke – az oldalszámok feltüntetésével – az első fedőlap kihajtható lapfűlén került elhelyezésre.

A szótár több vonatkozásban jól tükrözi a szaknyelvi terminológia sajátosságait. Az első jellemző vonásra a szerkesztő az előszóban hívja fel a figyelmet. A forrás-

nyelvi terminus célnyelvi ekvivalenseit az előfordulási gyakoriság sorrendjében adják meg. Az előszóban figyelmeztetik a szótár használóit, hogy a szaknyelvi gyakorisági sorrend sok esetben nem esik egybe a köznyelvi gyakorisággal, például:

plug <*fn*> csatlakozó; dugó; gyertya; gyújtógyertya: **glow plug** izzítógyertya

A másik jellemző a terminusok köznyelvi jelentésétől való kisebb-nagyobb eltérés. A szótár mindegyik részében a terminusok autósportban használt jelentése szerepel. Példaként a magyar–angol szótári rész *gumi* címszava és *gumi-* előtagú terminusai idézhetők (*gumiabroncs*, *gumibeszállító*, *gumifal*, *gumifüst*, *gumigarnitúra*, *gumiháború*, *gumiharang*, *gumihordalék (pályán)*, *gumikeverék*, *gumikopás*, *gumimelegítő*, *guminyom*, *gumiszerelés*).

gumi <*fn*> tyre; AmE tire; rubber: A **gumik nitrogéndús levegőkeverékkel vannak megtöltve**. Tires are filled with a nitrogen-rich air mixture. **bordázott gumi** grooved tire; **lágymumi** soft tire

A *gumi* szó ezeknek a terminusoknak a többségében *gumiabroncs*-ot jelöl, hiszen a szakterület nyelvhasználatában járatosak tudják, hogy a „A gumik nitrogéndús levegőkeverékkel vannak megtöltve” példamondatban a *gumi* alatt *gumiabroncs* értendő, míg a *gumifüst* terminus valóban az abroncs felületén füstölögve égő gumit jelenti.

Az autóverseny terminológiája az utóbbi fél évszázad alatt alakult ki – ebben az időszakban a nyelvek közötti interferencia hatása folyamatosan erősödött, ugyanúgy, mint a műszaki integráció. Ennek alapján azt várhatnánk, hogy az autóverseny sportnyelvét uraló angol nyelv terminológiája egységes, csak a kis nyelvek terminológiai rendszere tartalmaz alakváltozatokat és szinonimákat. A szótár anyaga jól szemlélteti, hogy ez nem így van. Az utóbbi évtizedekben végzett terminológiai kutatások feltárták a fogalmak és a terminusok tárgykörök és nyelvek közötti azonos és eltérő jegyeit, és az ismérvek alapján harmonizált adatbázisokat hoznak létre. Wéber Gábor saját fordítói gyakorlatából kiindulva a terminusok nyelvterületi besorolásával e szótárba – tulajdonképpen – harmonizációs lépéseket épített be. Ez a kérdéskör lényeges például az angol nyelvre való fordításnál, amikor a szótárak kínálta, külön-külön helyes szinonim szóalakok közül való választás annak függvénye, hogy a szöveg mely ország vagy mely versenyszéria számára készül.

restrictor plate USA szűkítő: a karburátor elé szerelik fel, a gyors Superspeedwayeken kötelező a használatuk

A szótár szóanyaga jól tükrözi, hogy egyetlen szakterületen belül az egyébként egymáshoz közelálló terminusok eltér(het)nek egymástól, mint az autóverseny szériák esetében. Az előszóban olvasható, hogy „az autósport legfontosabb szériáinak a szókincsét” milyen rövidítésekkel jelölik: Forma-1: F1; a Rally Világbajnokság (WRC) és a Túraautó Világbajnokság (WTCC): RALLY/SPORT/TÚRA; a Túraautó

Versenyzés Nemzeti Szövetsége (NASCAR) és az Indycar Széria pedig USA jellel lettek ellátva.

refuel zone RALLY/SPORT/TÚRA tankoló zóna raliban

re-start <fn> F1 újrarajtoltatás

re-starting <fn> RALLY/SPORT/TÚRA újrarajtolás előző nap kiesett versenyzőknek a raliban

Az angol terminusok különböző nyelvterületekhez való tartozásának a jelölése a fordítók és lektorok mindennapi munkája szempontjából is lényeges, mivel fontos tudni, mely országban vagy földrészen használják az adott szót. A címszavak USA jelölése a tengerentúli szériák terminológiájában való előfordulást jelöli, az első és a hátsó belső címlapon azonban azt látjuk, hogy az USA szakterületi besorolás, egy másik jelölés pedig, az AmE jelöli a földrajzi/regionális besorolást. Olyan írásmódbeli különbségeket is jeleztek így, mint pl. a tyre/tire (gumi) eltérő írásképe. – Zavaró azonban, hogy az USA jelölés is inkább földrajzi besorolásnak tűnik, és nem egyértelműen a belső címlapokon megadott szakterületi besorolást jelöl. Előfordul, hogy az angol–magyar részben az USA és az F1 jellel ellátott terminusok is megtalálhatók, a magyar–angol részben viszont már csak az F1 (vagyis a Forma-1-ben használt) alakot adják meg, például a *boxutca* megfelelőjeként:

¹**pit** <fn> USA a boxutca amerikai megfelelője

pit lane F1 boxutca: **No car may enter the pitlane.** Egy autó sem hajthat be a boxutcába.

boxutca <fn> F1 pit lane: **Egy autó sem hajthat be a boxutcába.** No car may enter the pit lane. **nyit a boxutca pit lane open**

Jól átláthatóvá és könnyen használhatóvá teszik a szótárt a benne használt betűtípusok, azok célnak megfelelő kombinációja, a többféle szín használata – például a címszavak kék színűek; ezek a tipográfiai megoldások nagyon jól segítik a szótárban való gyors eligazodást.

A szótár kiváló minőségű képanyaga hatásosan szolgálja az enciklopédikus ismeretek rögzítését és átadását. Szépek és informatívak a képek, több fotó már a 2010-es versenyek edzésein készült, például a 236. oldalon Michael Schumacher már a Mercedes GP színeiben látható. A szép képanyag az egyébként „száraz” szótári anyagot is érdekessé, vonzóvá teheti, különösen a fiatalabb korosztály számára. A fűzés módja azonban nem teszi lehetővé, hogy teljesen kinyissuk a kötetet, ennek következtében a két lapra nyomtatott képek középső része a lap törése miatt több esetben nem látható – például a 230. és 231. lapra nyomott képen a középső alak nem látszik. Ezek a képek egyetlen lapon kicsinyítve több információt adnának, mint a nagyobb, de a közepén kitakart jelenlegi állapotban. Szintén nehezen olvashatók a belső szócikkek oszlopai a kötet merevsége miatt.

A sajtóbemutatón a szerzőnek feltették a kérdést: mennyi munkája fekszik a szótárban? A válaszból kiderült: Wéber Gábor autóversenyző, szakkomentátor és újságíró, aki hosszú idő óta foglalkozik a szakterület terminológiai problémáival,

aktív részese a nyelvek közötti megfeleltetési munkálatoknak, és munkája közben feldolgozta, rendezte és gyűjtötte a számára is fontos nyelvi anyagot. A kiváló szakmai és nyelvi ismeretekkel, a tárgykörben nagy gyakorlattal rendelkező szerző és a szótárkészítésre specializálódott kiadó együttműködése ezek után rövid idő alatt nagyszerű eredményhez vezetett.

A megjelent autóverseny szakszótár értékes mű mind a hazai, mind a nemzetközi szótárkiadásban. A szerző és a kiadó jó kapcsolata, munkájuk eredménye remélhetőleg további művek készítését mozdítja elő. A szakemberek által készített, jó minőségű szakszótárak jó alapot adnak a nagyobb szótárak készítéséhez is, hiszen egy adott tárgykör szókincsét dolgozzák fel nagy alapossággal és hozzáértéssel. A speciális tudományos/szakmai területek (esetenként szükségszerűen kisméretű) szakszótárainak hiánya miatt a köznyelvi szótárak átdolgozásánál gyakran nem kerülhetnek be a címszavak vagy az ekvivalensek közé a legújabb szaknyelvi információkat rögzítő terminusok. Egyes szótárak új kiadásai gyakran régi források – esetenként elavult – anyagára épülnek. A magyar gazdasági kibontakozás elodázhatatlan igénye, hogy az egyének számára fontos szakterületeken szükséges fogalmak/terminusok pontos jelentése és legalább az angol nyelvi ekvivalenseik elérhetőek legyenek. Az autóverseny szótár megjelentetése példát mutat arra, hogy megfelelő szakmai és nyelvi kompetenciával rendelkező szerzők (aktív vagy akár nyugdíjas szakemberek) és kiadók egymásra találása esetén kiváló minőségű, a felhasználói igényekhez méretezett szakszótárak születhetnek.

Összességében elmondható, hogy Wéber Gábor és a Grimm Kiadó közös vállalkozása egy szép és hasznos, és lexikográfiai szempontból is jó minőségű szótárt eredményezett, amely jó szolgálatot tesz az autósportot kedvelők széles táborának a pontos tájékoztatásában is. Az *Autóverseny szakszótárt* elsősorban az autóversenyek rajongóinak ajánlom, de nagy hasznát vehetik a fordítók, újságírók, nyelvészek, nyelvtanulók, továbbá kortól és foglalkozástól függetlenül bárki számára szórakoztató olvasmány.

Fóris Ágota
Károli Gáspár Református Egyetem
H-1088 Budapest, Reviczky u. 4.
aforis@t-online.hu

Pléh Cs. – Boross O. (szerk.) 2008. Pszichológia. A pszichológia legfontosabb fogalmai magyar és angol nyelven. (Akadémiai Lexikonok a–z) Budapest: Akadémiai Kiadó, 404 p. ISBN 978 963 05 8658 0

Pléh Csaba és Boross Ottilia *Pszichológia* című szótára 2008-ban az Akadémiai Kiadónál jelent meg az Akadémiai Lexikonok sorozatban. Ezt a szótárt mutatom be írásomban, melyet egyaránt ajánlok a pszichológia iránt érdeklődőknek és a lexikográfival foglalkozóknak.